ISSN 2394-5303

Printing Area®

Peer Reviewed International Multilingual Research Journal

Issue-87, Vol-01, March 2022

Editor

Dr.Bapu G.Gholap

Scanned with CamScanner

INDEX

01) CUSTOMER RELATIONSHIP MANAGEMENT PRACTICES IN PUBLIC SECTORS BANKS
Dr. Kamaljeet Kaur Bhatia, Indore (M.P.) ||10

02) CURRENT SCENARIO OF TRADITIONAL COSTUME OF PUNJAB
Shobha Bora, Distt.-Udham Singh Nagar, Uttarakhand ||17

03) ORGANIC SYNTHESIS USING NANO CATALYSTS OF DIFFERENT TYPES
Prerana Dnyandev Dhonde, Dist-Beed, (MS) India ||20

04) A STUDY ON IMPACT OF FDI IN RETAIL SECTOR ON VARIOUS SECTORS OF DELHI ...
DHIRENDRA CHAUBE & Dr. D.V.SINGH, Gwalior, (M.P.) ||27

05) The Role Of IQAC in Higher education
Dr.GAJANAN N.KALAMBE, Bhandara ||30

06) An Experiment in Criticism by C.S. Lewis: A Pragmatic Consideration
Kuldeep S. Mehta, Saurastra ||33

07) Ultrasonic Velocities of Binary Liquid Mixtures using Scaled Particle Theory
Dr. K. N. Pande, Dt. Akola ||37

08) A Construction of testof Achievement in Science of class 9 th students of ...
Dr.Rasheeda Khatoon, Lucknow, U.P. ||40

09) Growing Relevance Of Open and Distance Education In Current Era
OM PRAKASH YADAV, Gonda, Uttar Pradesh-India ||42

10) A Systematic Review on Economic Integration of SAARC Country
Junaid ahmad & Dr. Deep Kishore Srivastav, Lucknow ||48

11) STUDY OF ANXIETY LEVEL OF DELINQUENT BETWEEN YOUNGER GROUP AND ...
SHWETA BHATIA & KALPANA SHARMA, Gwalior (M.P.) ||52

12) A Comparative study on Emotional Maturity among Senior Secondary ...
Ms. Tanu & Dr. Shivani Shrivastava, Indore ||55

13) Understanding Marketing Environment in Indian Context
Dr.Bijaya Thakur, New Delhi ||61

www.vidyawarta.com/03 | http://www.printingarea.blogspot.com

Scanned with CamScanner

14) BRAIN BASED TEACHING APPROACH: BRIDGING THE GAP BETWEEN OLD AND ...
NEERAJKUMAR TIWARI & SHYAM PRATAP SINGH ||66

15) पुराण कथान्तर्गत वैज्ञानिक कथा समिक्षा
श्री. मोरेश्वर गजानन पुंडशास्त्री, जि. यवतमाळ ||68

16) दुर्बल घटकांच्या मानवी हक्कांची पायमल्ली/उल्लंघन सध्यस्थितीचा अभ्यास
प्रा.डॉ.राजेंद्र बैसाणे, ता. जि. धुळे ||70

17) जाणीव पालकत्वाची
प्रा.डॉ.जितेश नारायण चव्हाण, जि.जळगाव ||75

18) संगीतातील ध्वनीविज्ञान
प्रा. डॉ. महेश शामराव दाडगे, परळी वैजनाथ ||79

19) खेळाडूंच्या संतुलन या घटकावर फ्री वेट प्रशिक्षण कार्यक्रमाचा होणारा परिणामाचा...
डॉ. दिपक भगवान जुंद्रे, जि. नाशिक ||80

20) पारंपारिक शिक्षण की ऑनलाईन शिक्षण
Prof. Minakshi M. Kaleshwarwar, Rajura ||82

21) घटस्फोट : एक सामाजिक समस्या
प्रा.डॉ.आर.डी.खताळ, जि.बीड ||85

22) शिवस्वरोदय शास्त्र व उपचाराची अनुभूती
श्री एच. डी. महाजन & श्री शशिकांत साबळे, पाचोरा ||87

23) भारताचे परराष्ट्र धोरण एक दृष्टिक्षेप
प्राचार्य डॉ. सुभाष गवई & दिगांबर पंढरी मिसाळ, जि. वाशिम ||90

24) ग्रामीण साहित्य संकलपना, स्वरूप आणि व्याप्ती
प्रा. डॉ. सचिन अशोक पाटील, एरंडोल ||94

25) राष्ट्रभाषा की जरूरत
डॉ. शीला बघेल, बड़वानी (म.प्र.) ||101

26) विचारधारा का अन्त और इतिहास का अंत(End of Ideology and End of History)
डॉ० (श्रीमती) दर्शना, देवरिया ||104

www.vidyawarta.com/03 | http://www.printingarea.blogspot.com

Scanned with CamScanner

१६) तो भाग गोदावरी कथेत पहावयास मिळतो.

१७) गौतमांच्या एकदिवसीय शेतीने मत्सरग्रस्त झालेल्या लोकांनी एक भाकडगाय शेतात सोडली.

१८) तिला हाकलण्यासाठी मारताच ती मेली आणि गौतमांवर गोहत्येचे बालंट आणले गेले.

१९) त्याच्या परिमार्जनासाठीच त्यांनी ब्रह्मगिरीवर तप केले. त्यांसाठीच गोदावरी प्रगट झाली.

२०) अर्थात भाकड गायीच्याही मृत्युने शेती व्यवस्था गडबडते. तीही कृषीस तितकीच उपकारक आहे हेच प्रस्तुत कथेत मांडले आहे.

२१) अहलेचा उद्धार रामचरण स्पर्शाने झाला. अर्थात रामानुसार आदर्श राजाने चालविली तरच शेती पुनश्च उद्धरते.

२२) इंद्रास शापमुक्ती करिता विदर्भातच यावे लागले. कारण विदर्भ ही महर्षी गृत्समदांची भूमी आहे. महर्षी गृत्समद हे कृषिक्रांतीचे महान नेते आहेत. त्यांच्या दृष्टीनेच शेतकरी उद्धरू शकतो.

२३) गृत्समदांनी या भूमीचे विदर्भ हे नाव सार्थ केले होते. दर्भनामक एक गवत असते. जे शेतात लागले की अन्य काहीही लागत नाही असे दर्भ जेथुन वि म्हणजे विगत अर्थात समूळ नष्ट झाले तो विदर्भ अर्थात जेथील संपूर्ण भूमी ही कृषीउपयोगी आहे तो विदर्भ. ही कृषिक्रांती गृत्समदांनी साकारली होती अतः इंद्र विदर्भात आला.

२४) येथे येऊन त्याने चिंतामणीचे आराधन केले इ. कथन पुराणांचा आध्यात्मिक विवेचन विषय झाला.

अशा स्वरुपात अहल्योद्धार कथा ही संपूर्णतः गोविज्ञान आणि कृषी शास्त्राचा विचार आपल्यासमोर प्रस्तृत करते.

❑❑❑

16

दुर्बल घटकांच्या मानवी हक्कांची पायमल्ली/उल्लंघन सध्यस्थितीचा अभ्यास

प्रा.डॉ.राजेंद्र बैसाणे
डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर समाजकार्य महाविद्यालय
मोराणे उपनगर, ता. जि. धुळे

प्रस्तावना:—

मानवी हक्कांची पायमल्ली झाल्यामुळे किंवा समाजातील काही घटकांना मानवी हक्कापासून वंचित रहावे लागल्यामुळे कोणत्याही देशापुढे अनेक समस्या निर्माण होतात. मानवी हक्कांपासून वंचित राहण्याशी निगडीत असलेल्या समस्या व्यक्तीचे जीवन तर प्रभावित करतातच पण त्याचबरोबर राष्ट्राच्या व समाजाच्या जीवनातही गंभीर स्वरुपाच्या उलथापालथी घडवून आणण्यास त्या कारणीभूत होतात. म्हणून त्याची दखल घेणे या संदर्भात आवश्यक ठरते. त्यापैकी काही महत्त्वांच्या समस्या पुढील प्रमाणें आहेत.

संशोधन विषयांचे उददेश :—

१. अनुसुचित जाती—जमातीच्या होणाऱ्या मानवी हक्कांची पायमल्ली ध्उल्लंघनाचा अभ्यास करणे.

२. अल्पसंख्याक समाजाच्या होणाऱ्या हक्कांची पायमल्ली ध्उल्लंघनाचा अभ्यास करणे.

३. अपंग व्यक्तीच्या होणाऱ्या हक्कांची पायमल्ली ध्उल्लंघनाचा अभ्यास करणे.

१.अनुसूचित जाती—जमातीच्या हक्कांची पायमल्ली/उल्लंघन:—

भारत सरकारने अनुसुचित जाती आणि जमातीवरील अत्याचार मिटविण्यासाठी अत्याचार प्रतिबंधक कायदा केला. या कायदयाचे उद्धीष्टे हे आहे की, अनुसूचित जाती व भटक्या व विमुक्त जाती जमातीतील लोकांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहात स्थान

ISSN: 2394 5303 | Impact Factor 8.012(IIJIF) | Printing Area® Peer-Reviewed International Journal | March 2022 Issue-87, Vol-01 | 071

मिळावे, अनुसूचित जाती, भटक्या व विमुक्त जाती व जमातीमधील व्यक्तीस खात नाहीत असा पदार्थ किंवा किळस उत्पन्न करणारा पदार्थ खाण्यास वा पिण्यास सक्ती होती. या जमातीमधील लोकांना जबरदस्तीने अंगावरील कपडे काढावयास लावणे व त्यांचे खूप हाल करणे, त्यांना जगणे मुश्कील करणे असे अनेक प्रकारचे अनुसूचित जाती जमातीच्या लोकावर होणारे छळ होत असल्याकारणाने याचा प्रतिबंधक कायदा बनविला गेलेला आहे.

सरकारने सामाजिक जबाबदारी म्हणून ज्यांनी जमातीतील एखाद्या व्यक्तीस भुल पाडून किंवा जबरदस्ती करुन भीक मागण्यास लावणे किंवा तशा प्रकारचे वर्तन त्यास करावयास लावणे. अनुसुचित जमातीमधील एखाद्या व्यक्तीस जबरदस्ती करून मतदान करू न देणे, किंवा एखाद्या ठराविक उमेदवारास मतदान करावयास लावणे किंवा कायद्याने सांगीतलेल्या पद्धतीपेक्षा वेगळ्या पद्धतीने मतदान करावयास लावणे. सरकारला अनुसूचित जाती, जमातीच्या समस्या सोडविणे शक्य झाले नाही. त्या समस्यांमुळेच त्याच्या हक्कांची पायमल्ली होत आंहें. ती कारणे पुढील प्रमाणे आहेत

१. गरिबी :—

या लोकांची सर्वात मोठी व महत्त्वाची समस्या गरिबी आहे. पारंपारिक भारतीय समाजात या लोकांना अत्यंत हलक्या प्रतीची कामे देण्यात आली होती. त्यांना नवा व्यवसाय निवडण्याची मुभा नव्हती. आधुनिक काळात व्यवसायासंबंधीचे निर्बंध शिथिल झाले असले तरी शेकडो वर्षांपासून चालत आलेल्या परिस्थितीत एकदम बदल होईल अशी अपेक्षा बाळगता येत नाही.

२. समाजात कनिष्ठ स्थान :—

अस्पृश्यांना अतिशय तुच्छतेने वागविले जात होते. त्यांच्याकडे पाहण्याचा उच्चवर्णीयांचा दृष्टिकोण चांगला नव्हता. त्यामुळे त्यांना आपला विकास करता आला नाही. एका प्रकारे त्यांची सर्व बाजूने कोंडी करण्यात आली. अनुसूचित जाती—जमातीत आज सुद्धा सामाजिक जीवनात सहभागी करून घेण्यात वरिष्ठ जातींचे लोक मनापासून तयार होतांना दिसत नाहीत.

३. भेदभाव :—

सामाजिक जीवनात त्यांच्यावर अनेक प्रकारे भेदभाव केला जात आहे. त्यांच्याकडे पाहण्याचा उच्चवर्णीयांचा विशिष्ट दृष्टिकोन किंवा त्यांच्याकडून इतर जातींचे लोक बाळगत असलेल्या वर्तनविषयक अपेक्षा यातून तेथील सामाजिक जीवनात वाट्याला कोणते भोग आले असतील याची कल्पना आपण करु शकतो. आजही नोकरी, शिक्षण इत्यादी क्षेत्रात समाजात भेदभाव केला जात आहे.

४. धार्मिक समस्या :—

अस्पृश्यतेच्या प्रथेला धार्मिक आधार आहे. त्यामुळे अनुसूचित जाती जमातीच्या लोकावर अनेक धार्मिक निर्बंध लादण्यात आले आहेत. त्यांना प्राचीन काळी धार्मिक संस्कारांचा अधिकार नव्हता. आधुनिक काळात अनुसूचित जाती—जमातींच्या लोकांवर घातलेले धार्मिक निर्बंध मात्र बरेचसे शिथिल झाले आहेत. तथापि धार्मिक व्यवहारात व कार्यक्रमात अजूनही त्यांना इतरांच्या बरोबरीने सहभागी होण्याची संधी दिली जात नाही.

५. आर्थिक शोषण :—

ग्रामीण समाजातील अनुसूचित जाती—जमातीच्या लोकांपैकी बरेच लोक शेतमजूर आहेत कारण त्यांच्यात शिक्षणाचा फारसा प्रसार झालेला नाही. स्वत:ची जमीनही नसते, त्यामुळे शेतमजूर म्हणून दुसऱ्याच्या जमिनीवर रोजगार करणे हाच उपजीविकेचा मार्ग त्यांच्यापुढे असतो. मोठ्या शहरात शारीरिक श्रमाची कामे, हलक्या प्रतीची कामे त्यांना दिली जातात.

२. अल्पसंख्याक समाजाच्या हक्कांची पायमल्ली:—

भारत सरकारने अल्पसंख्याकांसाठी राष्ट्रीय आयोग कायद्यातील तरतुदी अंतर्गत मुस्लीम, शीख, ख्रिश्चन, बौद्ध व पारशी या पाच जमातीना अल्पसंख्याक जमातींचा दर्जा दिला आहे. देशाच्या एकूण लोकसंख्येत वरील पाच जमातींच्या लोकसंख्येचे प्रमाण १८.४७ टक्के इतके आहे. भारत सरकारने नेहमीच अल्पसंख्याक जमातींच्या हितसंबंधाचे रक्षण करण्याला प्राधान्य दिले आहे.

देशातील अल्पसंख्यांक वर्गाचा व जमातीचा दुर्बल किंवा कमकुवत घटकांतच समावेश होतो. आपल्या

Scanned with CamScanner

देशातील सर्वच दुर्बल घटकांच्या समस्या जवळपास एकसारख्या किंवा समान आहे. गरिबी, सामाजिक मागासलेपण, सामाजिक भेदभाव, शैक्षणिक मागासलेपण, बेरोजगारी, कर्जबाजारीपणा इत्यादी समस्या सर्वच दुर्बल घटकांना भेडसावत असतात अल्पसंख्याक वर्गाच्या ही प्रामुख्याने याच समस्या आहेत.त्यामुळे अल्पसंख्याक वर्गही सामाजिक आर्थिक व शैक्षणिकदुष्ट्या मागासलेले राहिले आहेत.

वरील समस्यांखेरीज अल्पसंख्याक वर्गांना आणखी एका समस्येला तोंड द्यावे लागते. ती समस्या म्हणजे त्यांच्या सुरक्षिततेसंबंधीची समस्या होय. देशातील काही अल्पसंख्याक जमातींच्या लोकांना आपण असुरक्षित आहोत असे वाटते. त्यांची ही भावना अगदीच चुकीची किंवा निराधार आहे, असे म्हणता येणार नाही. अलीकडील काही वर्षाच्या काळात देशाच्या राजकारणात धार्मिक उन्मादाचे व असहिष्णुतेचे वातावरण निर्माण झाले असल्याच्या पार्श्वभूमीवर तर अल्पसंख्याकांच्या मनात अशा प्रकारची असुरक्षिततेची भावना उत्पन्न होणे अगदी स्वाभाविक होय. काही वर्षापूर्वी देशातील गुजरात व इतर काही राज्यांत घडलेल्या घटना धार्मिक अल्पसंख्याकांच्या दृष्टीने निश्चितच चिंताजनक आहेत.

सच्चर समितीने आपल्या अहवालात देशातील मुस्लीम समाज किती मागासलेला आहे. यावर प्रकाश टाकला आहे. या समितीने असे दाखवून दिले आहे. की, मुस्लीम समाजात शिक्षणाचे प्रमाण बरेच कमी आहे. त्यांना शासकीय नोकऱ्यांत पुरेसे प्रतिनिधित्व मिळालेले नाही. मुस्लीमधर्मीयांपैकी बरेच लोक गरिबीच्या परिस्थितीतच जीवन जगत आहेत. सच्चर समितीने आपल्या अहवालात असे म्हटले आहे की, देशाच्या एकूण लोकसंख्येत मुस्लीमांचे प्रमाण १३.४ टक्के इतके असले तरी शासकीय नोकऱ्यांत त्याचे प्रमाण फक्त ४९ टक्के इतके आहे. शासकीय सेवातील भारतीय प्रशासकीय सेवा, भारतीय विदेश सेवा आणि भारतीय पोलीस सेवा या तीन सेवा विशेष प्रतिष्ठे च्या व सन्मानच्या सेवा समजल्या जातात. या तीन सेवामधील ३२ टक्के इतके प्रमाण आहे. मुस्लीम समाजातील पदवीपर्यंतचे शिक्षण घेतलेल्या व्यक्ती ३.४ टक्के इतकी आहे. हे प्रमाण हिंदूमधील वरिष्ठ जातींच्या पदवीधर व्यक्तींच्या तुलनेत खुपच कमी आहे.

अल्पसंख्याकांच्या हक्कांचे संरक्षण व्हावे म्हणून राज्यघटनेतील मूलभूत हक्कांच्या यादीत धार्मिक स्वातंर्त्याच्या हक्कांचा समावेश करण्यात आला आहे. धार्मिक स्वातंत्र्याच्या हक्कांतर्गत राज्यघटनेने सर्व व्यक्तींना आपल्या सदसदविवेकबुद्धीनुसार वागण्याचे आणि आपल्या धर्माचे पालन व प्रचार करण्याचे स्वातंर्त्य दिले आहे. मात्र सार्वजनिक सुव्यवस्था, नीतिमत्ता आणि आरोग्य यांना बाधा येणार नाही अशा रीतीनेच या हक्कांचा वापर करता येतो. अल्पसंख्याकांच्या हक्कांचे रक्षण करण्यासाठी सांस्कृतिक व शैक्षणिक हक्कांचाही राज्यघटनेत समावेश करण्यात आला आहे.

या हक्कांतर्गत अशी तरतुद करण्यात आली आहे क्री, भारताच्या प्रदेशात किंवा त्याच्या कोणत्याही भागात वास्तव्य करणाऱ्या नागरिकांच्या कोणत्याही विभागाला स्वत:ची स्वतंत्र भाषा, लिपी किंवा संस्कृती असल्यास ती अबाधित राखण्याधा त्यास हक्क राहील.

या हक्कान्वये देशातील धार्मिक व भाषिक अशा सर्व प्रकारच्या अल्पसंख्याकांना स्वत:च्या पसंतीच्या शिक्षण संस्था स्थापन करून त्या चालविण्याचा अधिकार देण्यात आला आहे. त्याचप्रमाणे शिक्षणसंस्थांना मदत करताना एखादी शिक्षणसंस्था विशिष्ट धार्मिक किंवा भाषिक अल्पसंख्याकांनी चालविली आहे. या कारणावरून राज्य भेदभाव करणार नाही अशीही हमी दिली आहे

३. अपंग व्यक्तीच्या हक्कांची पायमल्ली/ उल्लंघन:—

अपंगत्वाचा अर्थ पाहतांना आपण असे म्हटले की, अपंगत्वामुळे त्या व्यक्तीच्या कार्यक्षमतेवर प्रतिकूल परिणाम होतो. अपंग व्यक्ती इतर सर्वसामान्य व्यक्तीप्रमाणे आपले दैनंदिन व्यवहार करु शकत नाही. त्यांच्या कार्य करण्याच्या क्षमतेवर अपंगत्वामुळे काही मर्यादा पडतात. त्यातूनच त्यांच्या जीवनात अनेक समस्या निर्माण होतात.

१. शारीरिक समस्या:—

शारीरिक परावलंबन ही अपंग व्यक्तीची सर्वात महत्त्वाची आणि त्यांना त्रासदायक ठरणारी समस्या

Scanned with CamScanner

होय. अपंग व्यक्ती शारीरिक किंवा मानसिकदृष्ट्या दुर्बल असतात. त्यामुळे त्यांना आपले दैनंदिन व्यवहार व्यवस्थितपणे पार पाडता येत नाहीत. अशा स्थितीत त्यांना कुटुंबातील इतर व्यक्तीवर किंवा जवळच्या नातेवाईकांवर अवलंबून राहावे लागते. सर्वच अपंग व्यक्ती शारीरिकदृष्ट्या परावलंबी असतात असे नाही. अपंग व्यक्तीच्या अपंगत्वाचे प्रमाण किती आहे यावर ही बाब अवलंबून असते. काही अपंग व्यक्ती आपले दैनंदिन व्यवहार अगदी व्यवस्थितरीत्या करू शकतात. अशा अपंगांना इतरांवर फारसे अवलंबून राहावे लागत नाही.

ज्या अपंग व्यक्तींना आपले दैनंदिन व्यवहार करता येत नाहीत किंवा ज्या व्यक्ती शारीरिकदृष्ट्या अत्यंत दुर्बल असतात, त्या अपंग व्यक्तीवर आपल्या उपजीविकेसाठी दुसऱ्यावर अवलंबून राहण्याची वेळ येते. अपंगत्याचे प्रमाण अधिक असलेल्या व्यक्ती उत्पन्नप्राप्तीची कोणतीही कामे करू शकत नाही. त्यांना कोणत्याही मार्गाने उत्पन्न मिळविणे शक्य होत नाही. त्यामुळे त्या आर्थिक बाबतीतही पुर्णत: परावलंबी होतात सधन कुटुंबातील अपंग व्यक्तींना या गोष्टीचा विशेष त्रास सहन करावा लागत नाही परंतु सामान्य किंवा गरीब कुटुंबातील अपंग व्यक्तींच्या दृष्टीने आर्थिक परावलंबन लाजिरवाणे ठरण्याची शक्यता असते. आपण दुसऱ्याच्या जिवावर आयते बसून खात आहोत असे त्यांना वाटू लागते काही अपंगांना तर मानहानीही सहन करावी लागते त्यांच्या कुटुंबातील इतर माणसे त्यांना हिडीसफिडीस करु लागतात.अशा स्थितीत एखादया निराधाराप्रमाणे जीवन जगण्याचा प्रसंग त्यांच्यावर येतो.

अपंगांच्या बाबतीत शिक्षण घेण्यातही अनेक समस्या निर्माण होतात. विशेषत: अंध व्यक्ती किंवा मूकबधिर व्यक्ती यांच्या शिक्षणाच्या बाबतीत अशा समस्या उद्भवतात. त्याचे कारण असे की, अंध किंवा मूकबधिर मुलांना नेहमीच शा ळेत पाठविता येत नाही. त्यांना इतर मुलांप्रमाणे शिक्षण देणे शक्य होत नाही. अंधांसाठी, मूकबधिरांसाठी वेगळ्या शाळा असतात. परंतु या शाळा सर्वच ठिकाणी असतात असे नाही. काही ठरावीक ठिकाणीच, विशेषत: मोठ्या शहरांतून अशा शाळा असतात त्यामुळे सर्वच पालकांना आपली मुले त्या ठिकाणी पाठविणे शक्य होत नाही. परिणाम अनेक अंध किंवा मूकबधिर मुलांना शिक्षणापासून वंचित राहवे लागते.

हात, पाय अशा काही अवयवांत असलेल्या व्यंगामुळे अंपगत्व आलेली मुले मात्र इतर सर्वसामान्य मुलांप्रमाणे शिक्षण घेऊ शकतात. फक्त त्यांच्यात आत्मविश्वास निर्माण करण्याची आणि त्यांना मानसिक दिलासा देण्याची गरज असते. परंतु त्यांना असा दिलासा देणारी किंवा आत्मविश्वास प्राप्त करुन देणारी माणसे भेटतीलच याची खात्री देता येत नाही.

अपंगांना नोकरीविषयक समस्यांनाही सामोरे जावे लागते. बऱ्याचशा अपंग व्यक्ती इतर सर्वसामान्य माणसांप्रमाणे आपले दैनंदिन व्यवहार पार पाडण्यास सक्षम असतात. अनेक अपंग व्यक्तींची बौद्धिक क्षमता किंवा कुवत सर्वसामान्य माणसाइतकीच असते. म्हणूनच अशा अपंग व्यक्ती शिक्षणात कोठेही कमी पडलेल्या दिसत नाही. काही अपंग व्यक्ती तर उच्चविद्याविभूषित असतात. परंतु अपंगाकडे पाहण्याचा समाजाचा दृष्टिकोन तितकासा निकोप नसतो. समाजातील इतर लोकांच्या मनात अपंग व्यक्तीचा कुवतीबाबत किवा क्षमतेबाबत अनेक शंका असतात. अपंग व्यक्ती इतराइतक्या कार्यक्षमतेने काम करणार नाहीत असेच त्यांनी गृहीत धरलेले असते. त्यामुळे अपंगाकडे पुरेशी गुणवत्ता असताना देखील त्यांना नोकरी देण्याचे नाकारण्याकडेच सर्वसाधारण कल दिसून येतो.

शारीरिक व आर्थिक परावलंबित्व आणि इतरांकडून होणारी उपेक्षा यामुळे अपंग व्यक्तींच्या मनात एक प्रकारचा न्यूनगंड निर्माण होतो. आपणाकडे इतर माणसांपेक्षा बऱ्याच कमतरता आहेत त्यामुळे आपण इतरांशी बरोबरीच्या नात्याने व्यवहार करण्यास पात्र नाही. आपली चारचौघात मिसळण्याची लायकी नाही, इतर सर्व माणसे आपणास हास्यास्पद आहेत असे त्यांना वाटू लागते अशा प्रकारच्या न्युनगंडाने पछाडलेली व्यक्ती स्वंताच्या क्षमतेइतकेही कार्य करु शकत नाही आपणाकडे कसल्याही प्रकारची क्षमता नाही असा समज तिने करून घेतलेला असतो तिच्या ठिकाणी आत्मविश्वासाचा अभाव दिसू लागतो.

अपंग व्यक्तीच्या कल्याणासाठी सरकारचे वरील

Scanned with CamScanner

प्रमाणे विविध कार्यक्रम हाती घेतले असले तरी एकट्या सरकारच्या प्रयत्नातून अपंग कल्याणाचा प्रश्न मार्गी लागेल. अशी अपेक्षा ठेवली जाऊ शकत नाही. आपण वर म्हटल्याप्रमाणे भारतात अपंग व्यक्तींची संख्या बरीच मोठी आहे. अपंगत्वाचे प्रकार वेगवेगळे असल्याने अपंगाच्या कल्याण्याचा प्रश्न अधिकच गुंतागुंतीचा बनला आहे. प्रत्येक प्रकारातील अपंगांच्या समस्या वेगवेगळ्या आहेत. त्यामुळे त्यांच्या समस्या सोडविण्यासाठी वेगवेगळ्या उपायांचा अवलंब करणे भाग पडते. यावरून अपंग व्यक्तीच्या कल्याणाच्या प्रश्नांची व्याप्ती किती मोठी आहे आणि हा प्रश्न कसा बहुआयामी आहे हे स्पष्ट होते.

अपंग व्यक्तींच्या कल्याणाच्या प्रश्नाचे वरील स्वरूप विचारात घेता सरकारकडून केल्या जात असलेल्या प्रयत्नांना सेवाभावी संस्था, स्वयंसेवी व बिनसरकारी संघटना आणि सामाजिक कार्यकर्ते या सर्वांच्या सहकार्याची जोड मिळणे आवश्यक ठरते. स्वयंसेवा संस्था व संघटना त्याचप्रमाणे सामाजिक कार्यकर्त किंवा समाजसेवक या कार्यात महत्त्वाचे योगदान करू शकतात. आज समाजातील काही संस्था, संघटना अशा मानवतावादी कार्यात प्रत्यक्ष सहभागी झाल्या आहेत. सरकारदेखील अशा संस्था, संघटना यांना निरनिराळ्या मार्गानी प्रोत्साहन देत आहे. समाजातील विविध घटकाच्या सामूहिक प्रयत्नाद्वारे अपंग व्यक्तींना थोडाफार दिलासा देण्याचे उद्दिष्ट निश्चितच साध्य होऊ शकेल

२. मानसिक समस्या:—

वृद्ध व्यक्तींच्या जीवनात अनेक मानसिक समस्याही उद्भवतात. वृद्धापकाळात निर्माण होणाऱ्या शारीरिक समस्यांमुळे व्यक्तीचे मानसिक संतुलन ढळू लागते. शारीरिक दुर्बलतेबरोबर तिला मानसिक दुर्बलताही येऊ लागते. वृद्ध माणसे मानसिक दृष्ट्या दुर्बल व संवेदनशील बनतात. अगदी किरकोळ कारणांवरुनही त्यांना लगेच राग येऊ लागतो, त्यामुळे त्याचा स्वभाव चिडचिडा बनतो. काही वृद्ध माणसे अतिशय विक्षिप्त वर्तन करू लागतात, त्याच्या विक्षिप्तपणामुळे कुटुंबातील वातावरणही बिघडण्याची शक्यता निर्माण होते. मराठी भाषेत साठी वृद्धी नाठी अशी म्हण आहे. वृद्ध व्यक्तींच्या विक्षिप्तपणाच्या अनुभवातूनच ती तयार झाली आहे असे वाटते.

३. बौद्धिक समस्या:—

वृद्धापकाळात मनुष्याची बुद्धीही काम करेनाशी होते. वृद्ध माणसाची स्मरणशक्ती कमी होत जाते. वृद्धांना अनेक गोष्टीचे विस्मरण होऊ लागते. काही वेळा साध्या साध्या गोष्टीही त्यांच्या लक्षात राहत नाहीत. त्यातून त्याच्या अनेक अडचणी निर्माण होतात त्याची विचारशक्ती व तर्कशक्ती कमकुवत बनते, त्यामुळे एखाद्या गोष्टीवर समतोलबुद्धीने विचार करणे त्यांना शक्य होत नाही. तसेच त्यांना अनेक वेळा तर्कसंगत निर्णय घेता येत नाही.

संदर्भ सुची :—

१. डॉ.टी.एस एन सास्री समन्वयक मानव अधिकार शिक्षण अभ्यासक्रम आणि प्राध्यापक कायदा विभाग, मानव अधिकार आणि कर्तव्ये यांचा परिचय, सावित्रीबाई फुले पुणे विदयापीठ प्रथम आवृत्ती २०१८

२. राष्ट्रीय मानव अधिकार आयोग वार्षीक रिपोर्ट २००२—२००३

३. विष्णु प्रभाकर व राजदेव त्रिपाठी,मानव अधिकार समता साहित्य मंडल,नई दिल्ली —२०१८

४. डॉ.एस सी.संघल मानवधिकार अध्ययन एलएनए बुक्स नई दिल्ली.२०१९

५. डॉ.महेंद्र चौधरी व हरिराम परिहार, मानव अधिकार और सामाजिक न्याय,भारत बुक्स नई दिल्ली —२०१७

□□□

Scanned with CamScanner

MAH/NAN/10936/2015
ISSN : 2454-7905
SJIF 2022 - Impact Factor: 7.479

Worldwide International Inter Disciplinary Research Journal

(A Peer Reviewed)

Year - 7, Vol.I, Issue-XLVI, January 2022

Editor : Mrs. Pallavi Laxman Shete

159

Quarterly Research Journal

(Arts - Humanities - Social Sciences - Sports, Commerce, Science, Education, Agriculture, Management, Law, Engineering, Medical, Ayurveda, Pharmaceutical, Journalism, Mass Communication, Library Science Faculty's)

Scanned with CamScanner

ISSN: 2454 – 7905

SJIF Impact Factor 2022: 7 . 479

Worldwide International Inter Disciplinary Research Journal

A Peer Reviewed Referred Journal

Quarterly Research Journal

(Arts-Humanities-Social Sciences- Sports, Commerce, Science, Education, Agriculture, Management, Law, Engineering, Medical-Ayurveda, Pharmaceutical, MSW, Journalism, Mass Communication, Library sci., Faculty's)

www.wiidrj.com

Vol. I ISSUE - XLVI Year – 7 Jan. 2022

Editor in Chief

Mrs. Pallavi Laxman Shete
Principal, Sanskrti Public School, Nanded.(MH. India)
Email: Shrishprakashan2009@gmil.com

Director

Mr. Tejas Rampurkar
(For International contact only +91-8857894082)

Address for Correspondence

Website: www.wiidrj.com

House No.624 - Belanagar, Near Maruti Temple,
Taroda (KH), Nanded – 431605
(India -Maharashtra)
Email: Shrishprakashan2009@gmil.com
umbarkar.rajesh@yahoo.com
Mob. No: +91-9623979067

Scanned with CamScanner

INDEX

Sr. No.	Title of the Paper	Name of Author	Page No.
01.	EFFICACY OF HOMOEOPATHIC MEDICINE MANAGEMENTS IN GLOSSITIS	Dr. Ratnaparkhi P. M. Dr. Padmashri Nilesh Samel	01
02.	THE EFFICACY OF GUDUCHI POWDER IN THE MANAGEMENT OF AMPLAPITTA (Hyper Acidity)	Vd. Sunil Manikprabhu Pimple Vd. Girish Shrungarputale	06
03.	MEDOVRUDDHI JANYA (OBESITY INDUCED) PANDU ROGA (ANEMIA) AND ITS MANAGEMENT WITH PUNARNAVA MANDUR: A CASE STUDY	Vd. Sunil Manikprabhu Pimple Vd. Manish Madhukar Hake	17
04.	REVIEW OF NIMBA & ITS ANTIBACTERIAL ACTIVITY IN DUSHTA VARANA (Infected Piercing Wound) A CASE STUDY	Dr. Girish Shriramrao Shrungarputale Dr. Renu Rameshchandra Vyawahare	24
05.	HOMOEOPATHIC MANAGEMENT OF BRONCHIAL ASTHMA :- A REVIEW	Dr. Anagha Beedkar Dr. Mahesh Kumar Samrite	30
06.	ROLE OF UV RADIATION IN CARCINOGENESIS: CONSEQUENCES AND PREVENTION	Megha Kumre	33
07.	ROLE OF CALCIUM IN CELL DEATH PATHWAY	Madhubala Rathore	37
08.	SAMATHAAND VIPASSANAMEDITATION: IT'S IMPORTANCE IN BUDDHISM AND HUMAN WELL-BEING	Dr. Galdhan Sangai Negi	41
09.	MACROPHYTES BIODIVERSITY ASSESSMENT OF VARIOUS LAKES OF BHADRAWATI TEHSIL,DIST-CHANDRAPUR, MAHARASHTRA, INDIA	Praveenkumar N. Nasare	47
10.	THE PASMANDA MUSLIM SOCIETY:ISSUES & CHALLENGES	Dr. Farida Shafik Khan	51
11.	SERVICES PROVIDED BY LIBRARIANS DURING COVID-19 PERIOD: A CASE STUDY	Dr. Umesh Harde	55
12.	INFLUENCE OF MAHATMA GANDHI'S THOUGHTS ON SOCIAL WORK EDUCATION	Dr. Dilip J. Ghongade	60
13.	MAKING INDIA SELF-RELIANT THROUGH EXPORT PROMOTION	Dr. Meenakshi Rathi	64

Scanned with CamScanner

THE PASMANDA MUSLIM SOCIETY:ISSUES & CHALLENGES

Dr. Farida Shafik Khan
(Assistant Professor)
Dr. Babasaheb Ambedkar College of Social Work, Morane, Dhule,Maharastra,India.

ABSTRACT:

People of many religions live in India. The minority of them is the Muslim community. Muslim society is considered to be united. But there is also ethnicity in the Muslim community. As a Muslim minority, they face many challenges. But because of the inferiority of caste in Muslim society, they have a different kind of problem. So this society seems to be suffering from all sides. No one cares about the caste system in the Muslim community. So no one realizes that they have some kind of problem. It is necessary to study the problems arising in this society as well as the caste system in this society and present their questions before the society. If we study the problems of the Muslim religion and the problems that arise within the religion, it will help to bring their problems before the eyes of other societies. An attempt has been made to write this research paper for the same purpose.

INTRODUCTION:

India is a land of natural diversity. Similarly, there are different castes, religions, creeds, and races in India. Although India is called Hindustan, India also has a large Muslim population. Muslims have the same problems as Hindus. There are many castes and sub-castes in Hinduism. There are many castes and sub-castes in the Muslim religion too. The common man sees casteism, discrimination, untouchability in Hinduism. So they think that there is no such thing among Muslims.

Muslims in India are also considered to be an integral religious group in the political and social spheres. But this matter is wrong. Like Hindus, Muslims also have caste, sub-caste differences arising from it, untouchability, high and low. When global Islam arrived in India in the seventh century, there was no such thing. But over time, many castes and sub-castes emerged among the Indian Muslims. In this, many castes considered as backward class Dalits joined the Muslim society today. But Hindus felt that the whole Muslim community was one and there were no castes or sub-castes among them. Therefore, it seemed that there was unity and no difference in this religion. It is completely wrong to think that Muslim society is the same. Muslims also have ethnicity and there are such types among them. They are also racially affected. These Pasmanda Muslims have not yet been studied as they should be. Therefore, the ethnicity among Muslims has not yet come out to the world as much as it should. But some scholars have studied the current situation of these Pasmanda Muslims and are beginning to understand their problems. The research will also discuss the issue of Pasmanda Muslims and shed light on the nature of their problems.

KEY WORD : Muslims,Pasmanda Muslims, Cast System,Problems of the Pasmanda Muslim community

METHODS OF DATA COLLECTION:

For prepare this research paper, preliminary fact-finding method interview schedule and face-to-face interview have been used. In fact, we have met 30 Schedule tribes Farmer's areas in sakri

162

Scanned with CamScanner

taluka of Dhule district and filled the interview schedule from them. The study and Secondary Data also have been used.

OBJECTIVE OF THE RESEARCH STUDY

1. To study the concept of Pasmanda Muslim.
2. To know the categories of different castes in the Muslim community.
3. To study the problems of the Pasmanda Muslim community.

THE PASMANDA MUSLIM CONCEPT :

Islam promotes a classless and casteless society. But among the Muslims who are followers of Islam, there seems to be a class and caste-based social structure. This is a picture of the paradox creating social problems. It also seems to be undermining equality. India has 14.2 percent of the total population or 17.2 crores Muslims. Eighty-five percent of them are Pasmanda Muslims and 15 percent are Savarna Muslims. To understand all this, it is necessary to understand the exact meaning of the word Pasmanda Muslim. Ethnicity is very prevalent in South Asian countries and its effect is seen in India. There is a picture of racial inequality among Indian Muslims.

The meaning of Pasmanda Muslim has been differentiated by many social scholars. In this, according to some, the poor are considered helpless, according to some scientists, Dalit Muslims are considered natives. Some scholars have used the word Pasmanda for Dalits and backward Muslims. The word Pasmanda is Urdu. The term Pasmanda seems to have been applied to those who are far from the mainstream of society and are socially inferior castes.

To know the categories of different castes in the Muslim community. There are mainly three classes of Muslims-

1. Ashraf - The upper caste Muslims who are called Ashraf. Who claims to be of West Asian descent. In this (Sayyid, Sheikh, Mughal, Pathan) as well as converts from all castes. Among Muslims, these Brahmins consider themselves equal to society.
2. Ajlaf - Shudra or backward class Muslims are called Ajlaf.
3. Arjal - Dalit Muslims are divided into three main groups called Arjal.

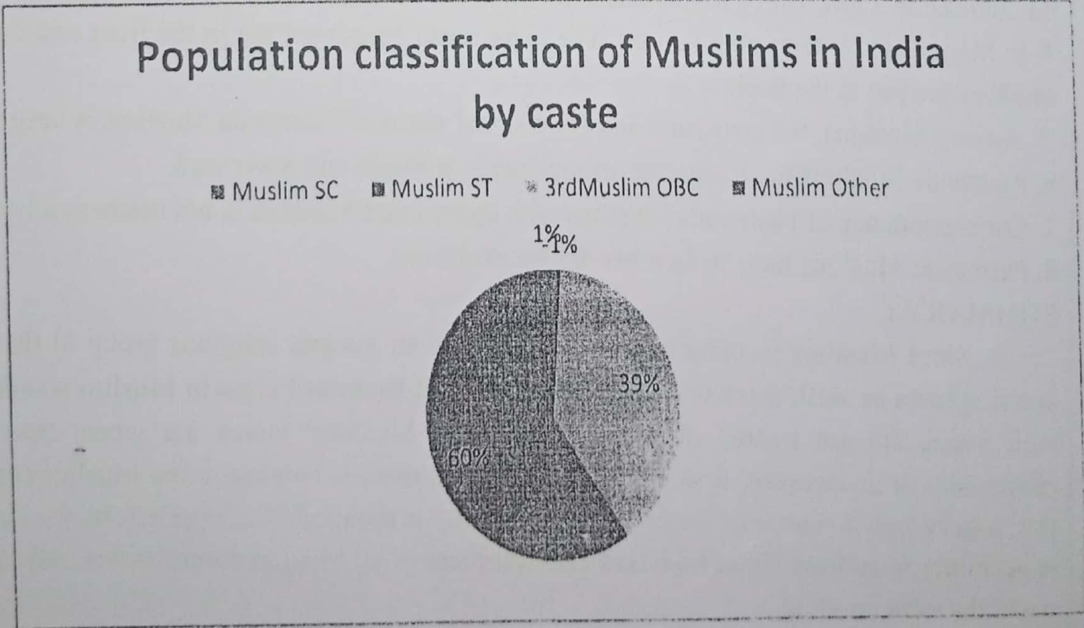

PROBLEMS OF THE PASMANDA MUSLIM COMMUNITY :

Scanned with CamScanner

Although the Muslim community is considered to be socially and politically united, the caste system within them has led to the treatment of Pasmanda Muslims as a double standard. Being Muslims, they are treated inferiorly by other communities, and Pasmanda Muslims are treated inferiorly by the Muslim community. They are treated inferiorly by other communities. Pasmanda Muslims are exploited by both.

Education develops society. Islam is the first religion in the world to make education compulsory. But in the Muslim community, the literacy rate is 68.5 percent and the female literacy rate is 50 percent. Twenty-five percent of children between the ages of six and fourteen never go to school. The dropout rate in secondary and higher secondary education is 35 to 50 percent. In this, the level of education in the Pasmanda Muslim community seems to be negligible. Due to a lack of education, Pasmanda society is deprived of socio-economic and political development. The benefits of reservation to the Muslim community extend to the upper classes of the Muslim community. Backward Muslims do not get any benefit from this. As a result, their situation is very bad. Among the Pasmanda Muslims, the level of education is very low and their percentage in jobs is less than 01%. No jobs, no jobs, no farmland, so the economic situation is dire.

The Pasmanda Muslims need to be represented in power to solve their problems and develop them. Society cannot develop without representation in the political arena. Their questions will not come up, but considering the political arena, it is clear that the Pasmanda Muslim community is under-represented, their issues are not discussed and their issues do not come before the government. A study of the 1st to 14th Lok Sabha shows that out of 7500 delegates, 400 were Muslims and 60 of them were Pasmanda Muslims. According to the 2001 census, they make up 11.4 percent of the population. However, their representation is very low at 0.8 percent, so their problems are not raised and they do not get justice.

CONCLUSION:

1. Islam does not have a caste system, but Muslims have a caste system.
2. Due to the caste system in Muslims, people of lower caste are not correlated.
3. A boy from a lower caste is married to a boy from a higher caste, but a boy from a lower caste is not married to a girl from a higher caste. Muslims have a caste-based marriage system.
4. In Majjit also caste system is used. The upper caste people are put in the front and the lower caste Muslims are put in the back.
5. Among Muslims, the economic and educational status of Pasmanda Muslims is very weak.
6. Pasmanda Muslims have separate arrangements at Majjit and graveyard.
7. Correspondence of Pasmanda Muslims with upper-caste Muslims is not aesthetically complete.
8. Pasmanda Muslims have to face her double exclusion.

SUMMARY :

Since Muslims in India are considered to be an integral religious group in the political and social spheres as well, there is no such thing as Dalit backward class in Muslim society. Therefore, their issues are not treated differently. Inequality Muslims' issues are worse than the Muslim community. It is necessary to first acknowledge that caste is coming in the Muslim community. For this, a caste-based census of the Muslim community is required. To make efforts for development, it is necessary to address the caste-based backwardness of all Muslim communities, not just minorities, under the same heading.

164

Scanned with CamScanner

REFERENCES:

1. Pagadi Sethu Madhavrao (1992): 'Indian Muslim Research and Enlightenment', Parchure Prakashan Mandir Girgaon, Mumbai, Second Edition
2. Sheikh B. A. (1993): 'Muslim Society Dasha & Disha Ek Mukt Chintan', Lok Jagar Prakashan,Patrakar Colony, Satara, First Edition
3. More Sheshrao (2001): 'The Search for the Muslim Mind', Sangat Prakashan, Nanded, First Edition
4. Archana Sinha Muktar Alam (2018): 'Dalit Muslim', Sugava Prakashan, Pune, First Edition
5. https://hindi.theprint.in/opinion/slogan-of-pasamanda-movement-will-change-country-politics/59893/
6. https://sadetod.wordpress.com/2017/02/04/
7. https://www.livehindustan.com/uttar-pradesh/lucknow/story-pasmanda-1565217.html

Scanned with CamScanner